

Barkarby villastad

I slutet av 1800-talet rådde bostadsbrist i Stockholm, trots en intensiv utbyggnad av malmarna. Som en reaktion på trängseln, nöden och smutsen uppstod nya samhällsbildningar med villabebyggelse utanför staden. En förutsättning för detta var järnvägens utbyggnad, som krympte avstånden och gjorde det möjligt att ”bo bekvämt på landet” men pendla in till staden.

De klassiska exemplen på villaförorter för de mer välsituerade är Djursholm (grundat 1889) och Saltsjöbaden (1891). Stora tomter, närhet till vatten och goda förbindelser med Stockholm lockade. De kom att följas av fler villasamhällen, även för de mindre bemedlade. De nya villaförorterna blev attraktiva miljöer för olika grupper, men också spekulationsobjekt för både markägare och byggmästare.

1901 köpte hovrättsnotarien Birger Svenonius gårdarna Barkarby och Kyrkbyn. Redan samma år styckades ägorna i 78 lotter och merparten av dem styckades i sin tur i mindre tomter. De första åren byggdes det livligt i området och ett 60-tal villor uppfördes. Barkarby kunde kanske inte erbjuda samma natursköna omgivningar som Djursholm och Saltsjöbaden, men här fanns lantliga omgivningar samtidigt som man snabbt kunde ta sig in till Stockholm med tåg. Livet



En av de typiska villorna i Tingsbyn

för de första invånarna i villastaden hade dock sina prövningar. Vatten och avlopp, vägar och gatubelysning saknades till en början, så Barkarby blev lite av ”nybyggerland”.

Expansionen kom dock av sig lika snabbt som den börjat. Kronan köpte upp marken på Järvafältet i två omgångar och anlade sedan ett militärt övningsområde på markerna. För att förhindra en fortsatt utbyggnad köpte man även upp obebyggda tomter inne i samhället.

En långsam förtätning skedde dock genom styckning av tomter, en process som ägt rum under hela 1900-talet. Via en promenad i exempelvis Tingsbyn kan man ta del av 1900-talets trender inom villabyggandet. Den uppmärksamme ser också att man – utifrån de äldsta villorna – kan notera en viss skillnad mellan de båda områdena. I Tingsbyn är husen lite

större och mer påkostade, medan de i Kyrkbyn ursprungligen var lite mindre och enklare. Villorna utformades individuellt, men i Tingsbyn byggdes inte mindre än tio likadana villor av en typ som kommit att bli karaktäristisk för området. De har en kvadratisk plan med en centralt placerad skorsten och pyramidformat tak. Gissningsvis uppfördes de av en och samma byggmästare som

sedan sålde dem vidare. De flesta finns kvar än idag, även om några byggts om och till.

Det finns också två större byggprojekt – i Tingsbyn uppförde HSB bostadsrättsföreningen Fransborg i början av 1990-talet och Folkhem har just färdigställt ett radhusområde i Kyrkbyn.

Både Barkarbys och Kyrkbyns ägor ligger öster om järnvägen, men idag ligger stora delar av det vi räknar som Barkarby på den västra sidan, där även centrum ligger. Här påbörjades byggnationen först i början av 1920-talet när Barsbros och Björkebys ägor styckades. Det är dock en annan historia!

*Ingrid Kennerstedt Bornhall
Järfälla Kultur*